

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Maksukykytestin keskeiset ongelmat osakeyhtiön varojenjaossa

Yritysjuridiikka, Laskentatoimen ja rahoituksen laitos

Kandidaatin tutkielma

Laatija:

Anton Tiilikka

Ohjaaja:

OTT Hannu Itälä

24.11.2025

Turku

Opiskelijan lausunto tekoölyn käytöstä tähän tutkielmaan liittyen:

En ole käyttänyt tekoölyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani.

Olen käyttänyt tekoölyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani. Tämä käyttö on dokumentoitu tutkielman liitteessä. Vakuutan, että tekoölyä käytettiin yliopiston ohjeistuksen mukaisella tavalla.

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Yritysjuridiikka

Tekijä: Anton Tiilikka

Otsikko: Maksukykytestin keskeiset ongelmat osakeyhtiön varojenjaossa

Ohjaaja: OTT Hannu Itälä

Sivumäärä: 28 sivua

Päivämäärä: 24.11.2025

Tiivistelmä

Osakeyhtiön johdon tulee suorittaa maksukykytesti ennen yhtiön varojenjako. Maksukykytesti suoritetaan käytännössä tekemällä arvio yhtiön maksukykyä varojenjaon jälkeen. OYL:n 13 luvun 2 §:n mukaan *Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvyttöön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden*. Tarkemmin laista ei ilmene, miten maksukykyä tulee arvioida, millä aikavälillä arviointi tulee suorittaa ja tuleeko arviointia jotenkin dokumentoida. Näitten seikkojen takia maksukykytesti on suhteellisen tulkinnanvarainen tapa arvioida yhtiön maksukykyä. Jo pitkään on katsottu niin oikeuskirjallisuudessa kuin myös viranomaisten toimesta tarve tarkemmalle sääntelylle, jotta tulkinnanvaraisuutta saataisiin vähennettyä. Merkittäviä muutoksia ei kuitenkaan ole tapahtunut tästä huolimatta. Tutkielman tarkoituksena on tuoda esille maksukykytestin keskeisimmät ongelmat, ja näille esitettyjä mahdollisia ratkaisuja. Tutkielman kannalta keskeisiä lähteitä ovat lain esityöt, oikeusministeriön ja valtioneuvoston julkaisemat mietinnöt ja selvitykset sekä oikeuskirjallisuus.

Kirjallisuudessa ja viranomaisen toimesta keskeisimmiksi ongelmiksi maksukykytestissä on katsottu maksukykyyn selvittämisen ongelmallisuus mm. oikeaa kuvaa antavien mittareiden puutteen takia, maksukykytestin suorittamisesta vastuussa oleva taho, testin suorittamisen ajankohta ja ajallinen ulottuvuus ja testin dokumentointivelvollisuus. Kaikkien ongelmien ei ole katsottu olevan yhtä ajankohtaisia ja muutoksen tarpeessa kuin toisten. Maksukykytestin suorittamisesta vastuussa oleva taho on ongelmista vähiten tärkeä, sillä käytännössä arvion maksukykyä suorittaa lähes aina yhtiön hallitus. Sen sijaan erityisesti dokumentointivelvollisuuden on katsottu olevan mahdollinen ja hyötyä tuova muutoksen kohde OYL:ään. Maksukykyyn arviointi ja tähän käytetyt työkalut sekä ajankohdan ja ajallisen ulottuvuuden osalta tarvetta muutokselle on nähty, mutta näiden käytännön toteuttamisen on todettu olevan tällä hetkellä hankalaa, ellei jopa mahdotonta tarkoituksenmukaisella ja kaikkia yhtiöitä palvelevalla tavalla. Tulevaisuudessa näihinkin, erityisesti arvioinnissa käytettävien työkalujen ja laskentamallien osalta, voi olla mahdollista saada aikaiseksi tarkoituksenmukainen muutos.

Avainsanat: Maksukykytesti, osakeyhtiö, varojenjako, osakeyhtiölaki

SISÄLLYS

1	Johdanto	5
1.1	Taustaa	5
1.2	Aihe ja rajaukset	7
2	Osakeyhtiön varojenjaosta	9
3	Maksukykytesti	11
3.1	Yleistä	11
3.2	Maksukykytestin tarkoitus	12
3.3	Ongelmia	13
3.3.1	Maksukyky ja arvion laatiminen	13
3.3.2	Testin suorittaja	15
3.3.3	Ajankohta ja ajallinen ulottuvuus	16
3.3.4	Dokumentointi	20
4	Lopuksi	23
	Lähteet	26

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Osakeyhtiö on Suomen yleisin yritysmuoto. Vuoden 2025 alussa osakeyhtiöitä oli 294 171 kappaletta, kun toiseksi yleisintä yritysmuotoa, yksityisiä elinkeinonharjoittajia, oli vastaavasti 265 280.¹ Osakeyhtiöiden suuri määrä ja tästä seuraavat huomattavat kokoerot, erilaiset omistusrakenteet ja liiketoimintamallit ovat johtaneet lain tietynasteiseen joustavuuteen. Osakeyhtiöitä säätelevä laki on Suomessa osakeyhtiölaki (624/2006, ”OYL”), joka tuli voimaan 1.9.2006 korvaten vanhan vuoden 1978 osakeyhtiölain (734/1978) joka oli tullut 1.1.1980 voimaan. Nykyisen osakeyhtiölain perusteluiksi annettiin erityisesti tavoite parantaa kotimaisten osakeyhtiöiden toimintaedellytyksiä yleisesti ja suhteessa kilpailijoihin. Myös velkojien oikeussuojaa ja pienten osakeyhtiöiden asemaa koskevia seikkoja ja muutoksia on esitetty perusteluiksi.² Nykyinen osakeyhtiölaki eroaa vanhasta myös varojenjako koskevin seikoin, joissa on huomattavissa laille tyypillistä joustavuutta.

Osakeyhtiöt jakavat omistajilleen varoja, ja varojen jako tapahtuu useimmiten osinkojen muodossa.³ Varojenjaon yhteydessä tulee huolehtia velkojien oikeuksien turvaamisesta, sillä velkojilla on yhtiön mahdollisen konkurssin tapahtuessa etuoikeus saada saatavansa takaisin osakkeenomistajien edellä. OYL:ssä varojenjako koskevat säännökset löytyvät 13 luvusta. Tämän tutkielman kannalta erityisesti 13 luvun 2 § on merkittävä. Pykälässä säädetään varojenjaon edellytyksenä olevasta maksukyvyistä, jonka mukaan *Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden*. Säännös koskee lähtökohtaisesti kaikkia osakeyhtiön varojenjako-tilanteita yhtiön purkamista ja rekisteristä poistamista lukuun ottamatta näiden luonteen vuoksi.⁴ Osakeyhtiö voi jakaa varoja osakkeenomistajille voitonjaolla eli osinkona, jakamalla varoja vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentamisella, omien osakkeiden hankkimisella ja lunastamisella sekä yhtiön purkamisella ja rekisteristä poistamisella.⁵

Varojenjaossa osakeyhtiön tulee varmistua siitä, että viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan jakokelpoisia varoja on. Tätä kutsutaan tasetestiksi.⁶ Tasetestin lisäksi varojenjako harkittaessa tulee suorittaa maksukykyisyystesti, jonka tarkoitus on varmistaa, ettei varojenjaosta seuraa yhtiön

¹ Ks. Patentti- ja rekisterihallituksen tilasto *yritysten lukumäärät Suomessa*

² HE 109/2005, s.14 ja s.25

³ Koski – Sillanpää 2000 Kpl 9 Maksukyky

⁴ VN 2020:37, s. 107

⁵ Villa 2023, s.406

⁶ Malmivaara – Blomqvist 2016, s.31

maksukyvyttömyys.⁷ Edellä mainittu OYL:n 13 luvun 2 § on juuri maksukykyisyydesti, jonka avulla arviointi tulee tehdä. Vastaavanlaista säännöstä ei vanhasta osakeyhtiölaista löytynyt, mutta vanha laki sisälsi kuitenkin yhtiön johdon yleisen huolellisuusvelvoitteen, jonka katsottiin pitävän sisällään velvollisuuden varmistua siitä, ettei varojenjakoa johda maksukyvyttömyyteen.⁸

Maksukykyisyydesti on hyvin lyhyt ja löyhästi määritelty edellytys osakeyhtiön varojenjaolle, jonka seurauksena myös sen soveltaminen on ajoittain yhtiö- ja tapauskohtaista. Kun maksukyvyyn säilymisen tulkinta ei ole sovellettavissa samalla tavalla jokaiseen tilanteeseen ja yhtiöön, syntyy tulkinnanvaraisuuksia koko maksukyvyyn käsitteen määrittelemisestä, laskentatavasta, harkinnan tarkkuudesta sekä ajankohdasta. Kaikki nämä ovat relevantteja tarkastelun kohteita, kun maksukykytesti otettiin osaksi osakeyhtiölakia sillä ajatuksella, että se tehostaa velkojien suojaa.⁹ Liian tulkinnanvaraisen sääntelyn mahdollisena seurauksena on turhan byrokratian ja hallinnollisen työn lisääntyminen.

Maksukykyisyydesti on tullut enemmän ajankohtaiseksi tarkastelun kohteeksi Suomen heikon talouskehityksen myötä, kun yhtiöiden on täytynyt olla entistä tarkempia maksukykyisyytensä kanssa.¹⁰ Mikäli Suomen talouskehitys on tulevaisuudessakin heikkoa, on mahdollista, että maksukykyisyydestin tarkastelun tarve lisääntyy niin yritysten sisällä kuin myös tuomioistuimissa. Täten maksukykytestin, maksukyvyyn merkityksen, mahdollisten testin heikkouksien ja näitä helpottavien muutosten pohtiminen ja tarkastelu on ajankohtaista.

OYL:n varojenjakoa koskevan sääntelyn avulla on pyritty mahdollistamaan ja edesauttamaan yhtiöiden toimintaedellytyksien säilymistä ja toiminnan jatkuvuutta. Tavoitteena on tätä kautta turvata yhtiön velkojien asemaa, joilla on yhtiön mahdollisen konkurssin tapahtuessa etuoikeus saataviinsa yhtiön osakkeenomistajien edellä. Tarvetta tämänkaltaiselle sääntelylle on OYL:n peruseriaatteisiin kuuluvan osakkeenomistajien rajoitetun vastuun takia, josta on säännös OYL:n 1 luvun 2 pykälässä. Osakkeenomistajat eivät vastaa yhtiön velvoitteista henkilökohtaisesti, vaan osakkeenomistajien vastuu rajoittuu näiden yhtiöön sijoittamaan pääomaan. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä osakkeenomistajien velvollisuudesta suorittaa erityisiä maksuja yhtiölle, mutta tällaiset määräykset ovat poikkeus enemmän kuin sääntö. Velkojien aseman varmistamisessa juuri

⁷ Id, s. 41

⁸ Ibid

⁹ HE 109/2005, s.25

¹⁰ Vahtera – Ruohonen 2015, s.2

maksukykyisyydestillä ja tasetestillä on kriittinen rooli, jotta varojenjako ei suoriteta velkojille epäedullisin ehdoin tai vaarantaen heidän saamisiaan kokonaisuudessa.

1.2 Aihe ja rajaukset

Tässä tutkielmassa tarkastellaan maksukykyisyydestä osakeyhtiöiden varojenjaon edellytyksenä ja erityisesti siihen liittyviä ongelmia ja eräitä tulkinnanvaraisia sekä epäselviä tilanteita. Laissa säädetty edellytys maksukykyvyn riittävydestä on lyhyt, ja jättää maksukykyvyn arvioinnin kannalta keskeisiä osa-alueita täysin tulkinnan varaan ja ilman tarkkaa sääntelyä, joka johtaa arvioinnin haastavuuteen ja arvioiden eroavaisuuksiin erilaisten yhtiöiden ja tilanteiden kohdalla. Tutkielmassa tullaan tarkastelemaan erityisesti maksukykytestin ongelmia, jotka johtuvat tarkan ja yksiselitteisen sääntelyn puutteesta. Käsiteltävät ongelma-alueet ovat maksukykytestin tarkoittama maksukykyvyn käsite ja selvittäminen, testin suorittamisesta vastuussa oleva taho, testin ajallinen ulottuvuus ja testin dokumentointivelvollisuus. Jokaisesta ongelmasta olisi tehtävissä laajempi tutkielma keskittyen pelkästään tähän ongelmaan, mutta tämän tutkielman tarkoitus on esittää ja käsitellä neljä ongelmaa suhteellisen pintapuolisesti antaen kuitenkin käsityksen maksukykytestin merkittävimmistä ongelmista. Erityisesti maksukykyvyn arvioinnin ajankohta tullaan käsittelemään hyvin lyhyesti, vaikka tästä olisi oikeuskirjallisuuden ja rajatun oikeuskäytännön avulla mahdollista laatia paljon laajempi tutkielma.

Käsittelyssä olevaan aiheeseen pyritään vastaamaan seuraavilla apukysymyksillä:

1. Mikä on maksukykytesti?
2. Mitä maksukykytestiin tulee sisältyä?
3. Kenen tulee suorittaa maksukykytesti?
4. Millainen on maksukykytestin ajallinen ulottuvuus?
5. Miten maksukykytestiä ja sen suorittamista tulisi dokumentoida?

Vastauksia kysymyksiin haetaan oikeuskirjallisuudesta, alan artikkeleista ja viranomaisten kannanotoista. Keskeisimmät aineistot ovat oikeuskirjallisuus ja viranomaisten kannanotot näissä esiintyvien monipuolisten mielipiteiden ja perustelujen vuoksi. Tutkielman metodologia on pitkälti lainopillinen, eli tutkimus perustuu voimassa olevan oikeuden systemaattiseen tulkintaan ja

oikeuslähteiden analyysiin. Myös lainsäädännön sanamuotoa tullaan tulkitsemaan ja vertaamaan oikeuskirjallisuudessa, viranomaisten kannanotoissa ja artikkeleissa esitettyyn tulkintaan. Tutkielmassa ei tulla käsittelemään maksukykyysteiin liittyvää oikeuskäytäntöä, sillä sen määrä on rajallinen, eikä se ole työn kannalta keskeinen. Tarkastelun painopiste on täten edellä mainitusti lain esitöissä, viranomaisten kannanotoissa ja oikeuskirjallisuudessa.

Tutkielmassa tullaan viittaamaan maksukykyisyysteiin ja maksukykyysteiin synonyymeina. Osakeyhtiöistä puhuttaessa ei tehdä erittelyä yksityisten ja julkisten osakeyhtiöiden välillä. Osakeyhtiöön voidaan viitata myös pelkällä nimellä yhtiö.

Tutkielman rakenne lähtee yleiskatsauksesta osakeyhtiön varojenjakoan ja sen sääntelyyn, jonka jälkeen käsitellään tarkemmin maksukykyisyysteiä laissa, sen sanamuotoa sekä lain esitöistä ilmevästä maksukykyisyystein laajempaa tarkoitusta. Tämän jälkeen siirrytään maksukykyisyystein käytännön ongelmiin ja tulkinnanvaraisuuksiin, joita tarkasteltaessa keskitytään oikeuskirjallisuudessa ja viranomaisen toimesta esitettyihin kritiikkeihin ja muutosehdotuksiin, joista haetaan tukea tutkielmassa esitetuille johtopäätöksille ja tulkinnoille.

2 Osakeyhtiön varojenjaosta

Osakeyhtiön tavoite on OYL:n 1 luvun 5 §:n mukaan tuottaa voittoa osakkeenomistajilleen, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Voittoa tuotetaan osakkeenomistajille osakkeen arvonnousun ja varojenjaon kautta. Erityisesti varojenjako on säännelty kattavasti, sillä osakeyhtiön pääoman pysyvyys on yksi osakeyhtiöoikeuden peruseriaatteista.¹¹

Termillä varojenjako tarkoitetaan lähtökohtaisesti vastikkeetonta varojen siirtoa yhtiöltä osakkeenomistajille tai jollekin muulle henkilölle tai, että yhtiö saa luovutetun varallisuuden vastikkeeksi omia osakkeitaan. Vastikkeellinenkin tapahtuma ilman yhtiön omia osakkeita osakkeenomistajan ja yhtiön välillä voidaan katsoa varojenjaoksi, jos kyseessä on tahojen välinen sopimus, jota ei ole tehty käypää arvoa noudattaen. Vastaavasti käypään arvoon tehdyt sopimukset osakkaan ja yhtiön välillä eivät lähtökohtaisesti ole varojenjako.¹²

Osakeyhtiön varojenjaosta säädetään johdannossa mainitusti OYL:n 13 luvussa. Ensinnäkin luvun 1 §:ssä säädetään, ettei osakeyhtiö saa jakaa varoja ennen kuin yhtiö on rekisteröity. Kuitenkin itse päätös varojen jakamisesta on mahdollista tehdä jo ennen yhtiön rekisteröimistä, vaikka itse maksu ei vielä tällöin olekaan mahdollista.¹³ Toiseksi OYL:n 13 luvun 3 §:n mukaan osakeyhtiön varojenjako perustuu yhtiön viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen. Tilinpäätöksen kohdalla varojenjaon tasetestin avulla pyritään varmistamaan yhtiön varojen olemassaolosta ja riittävydestä suorittaa varojenjako. Tasetestin antamaa kuvaa vahvistamaan suoritetaan maksukykyisyydesti, johon tullaan kappaleessa kolme perehtymään tarkemmin. Pykälän viimeisen virkkeen mukaan varojenjaossa on otettava myös huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset.

Luvun 6 §:n mukaan päätöksen varojenjaosta tekee yhtiön yhtiökokous, ellei päätösvaltaa tästä ole annettu yhtiön hallitukselle. Yhtiön varojen ollessa velkojien vakuutena ei päätöstä varojenjaosta ole ollut luontevaa jättää pelkästään hallituksen varaan, vaikkakin hallitus esittää yhtiökokoukselle ehdotuksensa varojen käytöstä varojenjako.

¹¹ Kaarenoja – Suontausta 2007, s.2

¹² Immonen – Nuolimaa 2017, s.183

¹³ HE 109/2005, s.125

Osakeyhtiöt voivat jakaa varoja osakkeenomistajilleen osinkoina, vapaan oman pääoman rahastosta, alentamalla osakepääomaa, hankkimalla ja lunastamalla omia osakkeita tai osakeyhtiön purkamisen ja rekisteristä poistamisen kautta. Vapaata pääomaa voidaan jakaa myös OYL:n 13 luvun 6§:n 4 momentin mukaan muulla kuin edellä mainitulla tavalla kaikkien osakkeenomistajien päätökselle, jollei yhtiöjärjestyksestä johdu muuta.

Varojenjaolle täytyy olla olemassa liiketaloudellinen peruste OYL:n 13 luvun 1§:n mukaan. Liiketaloudellisen perusteen määritelmä voidaan tulkita kuitenkin eri tavoin, sillä OYL:ssä termiä ei määritellä sen merkittävästä roolista varojenjaossa huolimatta.

3 Maksukykytesti

3.1 Yleistä

Maksukykyisyystestistä on säädetty OYL:n 13 luvun 2 pykälässä yhdellä virkkeellä. Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Säännös tuli lisäyksenä nykyiseen OYL:ään, eikä vastaavanlaista löytynyt vanhasta osakeyhtiölaista, vaikka tasetesti vanhasta laista löytyikin.

Lyhyt ja ytimekäs säännös maksukyvyistä asettaa kehyksen, jonka puitteissa osakeyhtiön tulee arvioida maksukykyään tietyllä määrittelemättömällä aikavälillä. Määrittelemättä jää myös kenen vastuulle maksukyvyän arviointi lopulta jää, mikä voisi olla tulevaisuudessa lakiin tehtävä lisäys selkeyden ja yksiselitteisyyden takaamiseksi. Käytännössä arvion maksukyvyistä kuitenkin suorittaa aina yhtiön hallitus, joka vastaa myös varojenjaon ehdotuksen valmistelusta ja esittämisestä yhtiökoukselle ja jonka yleiseen huolellisuusvelvoitteeseen on katsottu kuuluvan maksukyvyän arviointi.¹⁴ Samalla myös yhtiökokouksen osakkeenomistajilla on vastuu varojenjaon lainmukaisuudesta, sillä he eivät voi tehdä päätöstä, joka on selvästi maksukykyisyystestin vastainen.

Maksukykytestiä sovelletaan varojenjakoön käytettävien varojen luonteesta riippumatta. Osinkoja voidaan maksaa velaksi otetulla rahalla¹⁵, ja myös tällöin maksukykytesti on suoritettava. Maksukykytestin suorittamisvelvollisuus ei katso, mitä varoja jaetaan ja kelle varoja jaetaan. Varmistus maksukyvyistä on tehtävä aina, kun varoja jaetaan.¹⁶ Myös yhtiöiden, joiden tarkoitus ei ole voiton tuottaminen, kohdalla tulee suorittaa maksukykytesti varojenjaon yhteydessä. Maksukykytestin suorittamisvelvollisuudesta ei ole rajattu tämänkaltaisia yhtiöitä pois.

Säännös täydentää varojenjaon kannalta edellytettyä tasetestiä, jonka funktio on osoittaa, että yhtiöllä on varojenjakoön tarvittava pääoma. Maksukykyisyystestin avulla ei saada varojenjaon mahdollisuudesta yhtä tyhjentävää vastausta, kun tasetestin avulla, vaan yhtiön hallituksen on arvioitava yhtiön kykyä suoriutua veloistaan ja muista maksuista varojenjaon jälkeen. Hallituksen arvion perusteella on mahdollista estää tilanne, jossa muodollisesti laillinen, mutta kestämaton varojenjaoko heikentäisi olennaisesti yhtiön maksukykyä ja siten velkojien asemaa.

¹⁴ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2020, s.1089

¹⁵ HE 109/2005, s.126

¹⁶ Immonen 2013, s.189

Maksukykyisyydesti on pakottavaa oikeutta, eli sitä ei voi syrjäyttää yhtiöjärjestyksellä tai osakasopimuksella. Jos kuitenkin esitys varojenjaosta, jonka tiedettiin johtavan tai jonka olisi pitänyt tietää johtavan maksukyvyttömyyteen, hyväksytään, seurauksena voi olla OYL:n 13 luvun 4 §:n mukainen varojen palautusvelvollisuus, johtohenkilön vahingonkorvausvastuu OYL:n 22 luvun mukaan tai OYL:n 22 luvussa säädetty osakkeenomistajien vahingonkorvausvelvollisuus.¹⁷

3.2 Maksukykytestin tarkoitus

Lakiin säädetty maksukykyisyydesti on lyhyt, kuten on jo tullut todettua useasti. Tarkemmin määritetylle testin tarkoitukselle löytyy kuitenkin selvennystä OYL:n esitöistä. Esitöissä on tarkemmin mainittu, minkälaista funktiota maksukykytestin on haluttu palvelevan. Erääksi tavoitteeksi testille on mainittu tavoite varmistaa, että varoja jakava yhtiö säilyttää toimintaedellytyksensä, ja näin tehostaa velkojien suojaa.¹⁸ Säännös ei asettanut täysin uusia vaateita varojenjaolle, vaan sananmukaisesti tarkoitus oli vahvistaa velkojien suojaa. Vanhassa osakeyhtiölaissa oli jo osana johdon huolellisuusvelvoite varojenjaon yhteydessä. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että lain tarkoitettuna vaikutuksena on yhtiön jatkuvuuden turvaaminen ja erityisesti velkojien suojan tehostaminen.¹⁹ Velkojien suojan tehostaminen tapahtuu epäsuorasti ensin takaamalla, että yhtiön jatkuvuus on turvattu. Velkojien suojaamisessa on katsottu myös tarvetta suojalle osakkeenomistajien epäreilulta kohtelulta, jossa osakkeenomistajat asetettaisiin maksusaantijärjestyksessä velkojien edelle.²⁰

Muutoksen tarkoitusta tarkasteltaessa on tärkeää ottaa huomioon, että vaikka varojenjaolle asetettiin maksukykytestin muodossa uusi rajoitus, ei muutoksen tarkoitus ollut asettaa osakeyhtiöiden johdolle, osakkeenomistajille tai tilintarkastajalle kohtuuttomia vaatimuksia maksukykyyn arvioinnissa.²¹ Esityksessä mainitaan, että esimerkiksi pienten yhtiöiden kohdalla maksukyky saattaa olla jatkuvasti heikko, mutta näidenkään yhtiöiden mahdollisuutta varojenjakoon ei pyritä kokonaan estämään.

Maksukykytestin tarkoitettu funktio on selvästi lain esitöiden perusteella velkojien aseman suojaaminen ja oikeuksien takaaminen, joka saavutetaan kahdella tavalla. Ensiksi pyritään takaamaan yhtiön jatkuvuus, ja toiseksi ehkäisemään osakkeenomistajien väärinkäytökset varojenjaon osalta. Se,

¹⁷ VN 2020:37, s.110

¹⁸ HE 109/2005, s.25

¹⁹ Immonen – Nuolimaa 2017, s.185

²⁰ HE 109/2005, s.125

²¹ Id, s.126

kumpi osa maksukykytestin tarkoitusta on lain esitöissä tarkoitettu ensisijaiseksi, on epäselvää, mutta kirjallisuudessa on kiinnitetty huomiota erityisesti osakkeenomistajien väärinkäytöksen ehkäisyn merkitykselle.²²

3.3 Ongelmia

Maksukykyisyydestä on saanut osakseen kritiikkiä useasta eri syystä, vaikkakin kritisoidut seikat johtavat kaikki maksukykytestin suppeaan sanamuotoon. Osaltaan maksukykytestiä on myös keuhuttu sen osalta, että yhtiön maksukykyä arvioitaessa huomiota kiinnittyy muodollisen tasetestin sijaan enemmän itse yhtiön maksukykyyn.²³ Maksukykytestin sanamuodon suppeudesta johtuva joustavuus voi myös esiintyä etuna, kun yhtiöiden eri tilanteissa ja liiketoimintamalleissa testiä voidaan soveltaa eri tavoin. Enemmän maksukykytestiin on kuitenkin kohdistunut kritiikkiä kuin kehua.

Tässä kappaleessa tullaan käsittelemään muutamaa keskeistä maksukykytestin ongelmaa, jotka aiheutuvat ennen kaikkea säännöksen määrittelyn puutteesta sanamuodon suppeuden lisäksi.

3.3.1 Maksukyky ja arvion laatiminen

Maksukykytestin sanamuodon sisältöä on kritisoitu maksukyvyyn termin määrittelyn puutteen vuoksi. Laki ei toisin sanoen kerro, mitä itse maksukyky tarkoittaa, eikä myöskään miten maksukykyä tulisi lähteä selvittämään ja mitkä seikat tulisi ottaa huomioon selvitystä tehdessä.²⁴ Maksukyvyyn käsitteestä on useita eri näkemyksiä, joista yhtäkään ei sellaisenaan ole säädetty OYL:ään. Samoin ei ole säädetty myöskään maksukyvyttömyyden käsitteestä, joka on erityisesti maksukykytestin kannalta kriittisen tärkeä termi. Maksukyky on määritelty kirjallisuudessa muun muassa siten, että yhtiö kykenee suoriutumaan velvoitteistaan niiden erääntyessä.²⁵ Maksukyvyttömyyttä on taas määritelty esimerkiksi taloustieteen näkökulmasta maksukyvyyn puuttumisena.²⁶ Maksukyvyyn määrittely ei tietenkään ole OYL:n 13 luvun 2 §:n tehtävä termin laaja-alaisuuden vuoksi, mutta varojenjaon yhteydessä termin määrittelemättömyys aiheuttaa yhtiöille ongelmia. Mikäli varoja jakanut yritys kokee pian jaon jälkeen odottamattomia talousvaikeuksia, voisi maksukyvyyn tarkempi määrittely helpottaa ja selkeyttää muun muassa varojenjaon laillisuutta koskevia riitoja.

²² Mähönen – Villa 2013, s.260

²³ Airaksinen 2013, s.13

²⁴ Ruohonen – Vahtera 2015, s.2

²⁵ Villa 2023, s.409

²⁶ Ruohonen 2012, s.34

Maksukyvyyn selvittämistyötä vaikeuttaa edelleen sopivan tarkka maksukykyä kuvaava taloudellinen mittari tai mittarit, joita ei ole katsottu tällä hetkellä olevan. Useakaan taloudellinen tunnusluku ei välttämättä anna tarkkaa ja oikeaa kuvaa yhtiön tulevaisuuden maksukyvyistä ja tämän riskeistä.²⁷ Perustana maksukyvyille ja tämän arvioimiselle toimii aina viimeksi vahvistettu tilinpäätös. Tämän lisäksi maksukyvyyn arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi kassavirtaennusteita, lainojen ja muiden velvoitteiden aikatauluja, mahdollisia vastuita ja takauksia ja korko- ja valuuttariskejä.²⁸ Toisia mittareita on pidetty arvioinnissa toisia tehokkaampina. Ainakin osavuosikatsauksen pohjalta maksukyvyyn arviointia on pidetty asianmukaisena, kuten myös kassavirtaennusteita, joiden on katsottu olevan arviointiin soveltuvampia kuin tilinpäätöksestä ilmenevät maksukyvyyn staattiset tunnusluvut.²⁹ Yksittäisten menetelmien lisäksi on kirjallisuudessa myös painotettu, että arvion tulisi perustua kaikkeen yhtiön taloudellista asemaa koskevaan relevanttiin tietoon.³⁰ Relevantti tieto voi kuitenkin vaihdella eri yhtiöiden välillä, joten varsinaista toimintaohjetta ei tästä yksittäiselle yhtiölle ole.

Mittaamisessa voidaan siis käyttää useita eri tunnuslukuja, joiden asianmukaisuudesta ja paremmuudesta on eriäviä näkemyksiä, eivätkä yhtiöt välttämättä käytä arvioinnissa samoja menetelmiä. Ongelmaksi nousee maksukyvyyn arvioinnin laadukkuus ja vertailukelpoisuus, kun tästä kiinnostunut taho ei voi verrata yhtiön hallituksen suorittamaa arviota mihinkään ennalta määrättyyn mittariin tai kaavaan. Täten kahden eri yhtiön, jotka voivat toimia samalla alallakin, varojenjakopäätöksiä vertailtaessa eivät yhtiöiden maksukykytestien laatimisperiaatteet ja laatimiseen käytetyt menetelmät ole vertailukelpoisia. Tarvetta yhtenäisille, selville, yksinkertaisille ja helposti saataville malleille maksukyvyyn arviointiin onkin nähty olevan muun muassa valtioneuvoston osalta.³¹ Nämä voisivat auttaa yhtiöiden välisten arvioiden mahdolliseen vertailukelvottomuuteen. Samalla on kuitenkin huomautettu, että tämän toteuttaminen yhtiöiden ja velkojien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla on hyvin hankalaa tällä hetkellä. Normaalitylanteessa, jossa varoja jaetaan, ei yhtiöllä ole tarvetta laatia kattavia taloudellisia analyyseja maksukyvyyn selvittämisestä.³² Useimmiten varoja jakavan yhtiön maksukyky ei ole heikko, eikä maksukyvyssä ole nähtävissä oleellista epävarmuutta tulevaisuudessa. Tulevaisuuden kannalta on universaaleihin malleihin liittyen esitetty jo aiemmin, että

²⁷ Ruohonen – Vahtera 2015, s.2

²⁸ Ruohonen 2012, s.181-196 ja s.207

²⁹ Sjögrén – Syrjä – Villa 2008, s.457

³⁰ Malmivaara – Blomqvist 2016, s.44

³¹ VN 2020:37, s.114

³² Id, s.117

yhtiöiden taloushallinnon ja raportoinnin digitalisoinnin edistyessä tulisi selvittää mahdollisuus pitkälti automatisoidulle maksukyvyn arviointimallille, jota kaikki yhtiöt voisivat käyttää.³³

Pahimmassa tapauksessa maksukyvyn arviointi on suoritettu käyttämällä heikkolaatuisia tai maksukyvyistä ei-kokonaisvaltaista ja tarpeeksi pitkälle ajallisesti ulottuvaa kuvaa antavien mittarien avulla, jolloin itse päätös varojenjaosta voidaan odottamattomien talousvaikeuksien iskiessä katsoa laittomaksi. Samaan aikaan tulee ottaa kuitenkin myös huomioon, että maksukykytestin luonteen mukaan arvio maksukyvyistä perustuu aina nykyhetken informaation ja tulevaisuuden ennusteiden varaan, jolloin varmuutta tulevasta maksukyvyistä ei voida saavuttaa eikä arviossa tule ottaa huomioon hyvin epätodennäköisiä tulemia. Kuitenkin maksukyvyn arvioinnissa tarkasti määrätyt mittarit tai osa-alueet joihin arviointia tulee kohdistaa, voisivat edesauttaa maksukyvyistä tehdyn arvioinnin laatua ja luotettavuutta. Ehdotettu automatisoitu maksukyvyn arviointimalli voisi toimia tässä roolissa aiheuttamatta vahvan ja selvän maksukyvyn omaaville yhtiöille turhaa työtaakkaa mallin automatisaation vuoksi. Malli voisi yhtenäistää yhtiöiden tekemiä maksukykytestejä, ja mahdollistaa näiden tasa-arvoisen vertailun esimerkiksi riitatilanteissa, joissa yhtiön varojenjakopäätöksen laillisuus on kyseenalaistettuna.

3.3.2 Testin suorittaja

Kritiikkiä maksukykytesti on saanut myös siitä, ettei se millään tavalla kerro kenen on suoritettava arvionteko maksukyvyistä. Tätä puutetta on kritisoitu kirjallisuudessa, mutta myös viranomaisen toimesta.³⁴ Samalla on annettu kritiikkiä säännöksen vastuunjakautumisen määrittelyn puutteesta. Maksukykytestistä ei toisin sanoen ilmene, miten vastuu maksukyvyn arvioinnista jakautuu yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja yhtiökokouksen varojenjakopäätöstä kannattaneiden osakkeenomistajien kesken.³⁵

Vaikka käytännössä arvion maksukyvyistä suorittaa aina yhtiön hallitus, on tästä vastuusta erillisen maininnan puute lainsäädännössä selvä mahdollinen tarkennuksen kohde. Hallituksen ollessakin yleisin maksukykytestin suorittaja, ei tämä välttämättä ole kaikissa yhtiöissä käytetty tapa. Hallituksen ulkopuolinen taho maksukyvyn arvion suorittajana tuskin saisi tuotettua kattavaa ja laadukasta kuvaa maksukyvyistä, vaikka estettä tällaiselle suorittajalle ei olekaan. Yhtiön johdolla on loppujen lopuksi paras tieto yhtiön taloudellisesta tilasta jo sen perusteella, että hallitus laatii tilinpäätöksen ja on vastuussa yhtiön talouden jatkuvasta seurannasta, kun taas osakkeenomistajien tiedot rajoittuvat

³³ OM 20/2016, s.31

³⁴ OMLS 2009:13, s.66

³⁵ Ibid

yleensä tilinpäätöksestä saatuihin tietoihin ja kyselyoikeuden perusteella saatuihin tietoihin.³⁶ Huomioitavaa on kuitenkin myös, että pienissä ja suppeasti omistetuissa osakeyhtiöissä osakkeenomistajilla voi olla käytössään tarpeeksi kattavat tiedot arvioinnin tekemiseen.³⁷

Suppeasti omistettuja osakeyhtiöitä lukuun ottamatta riskinä on informaation epäsymmetria, kun testin tekijää ei ole tarkasti määritelty, sillä eri tahoilla on eri lailla mahdollisuus päästä käsiksi yhtiön maksukyvyistä nyt ja tulevaisuudessa tietoa antavaan informaatioon. Tämä myös on eräs testiä kohtaan esitetty kritiikki.³⁸

Yhtiö, jossa maksukyvyn arvioinnin suorittaa henkilö tai ryhmä, jolla ei ole pääsyä riittävän varmuuden takaamiseksi tarvittavaan informaatioon, voisi johtaa puutteellisen informaation pohjalta tehtyyn arvioon, josta voi seurata suoraan OYL:n 13 luvun 2 pykälän vastainen varojenjako. Pahemmaksi tilannetta voisi vielä edistää edellisessä alakappaleessa mainittu tilanne, jossa arvio maksukyvyistä on puutteellinen maksukyvyn termin määrittelemättömyyden takia.

Ratkaisuksi on ehdotettu muun muassa se, että OYL:ään lisättäisiin erikseen säännös vastuullisesta tahosta. Vastuussa varojenjaosta olisivat hallitus ja toimitusjohtaja mm. edellä mainituin perustein, joiden mukaan vain heillä on arviointiin tarvittavat tiedot. Osakkeenomistajien vastuusta on samalla ehdotettu, että osakkeenomistaja voisi joutua vastuuseen maksukyvyn puuttumisesta vain, jos hän tiesi tai hänen piti tietää jaosta päätettäessä maksukyvyttömyydestä tai siitä, että jako aiheuttaa maksukyvyttömyyden taikka että maksukykyä ei ole arvioitu sitä koskevien säännösten mukaisesti.³⁹

Muutosta lakiin ei ole kuitenkaan tapahtunut, eikä näkemys siitä, että lakia ylipäänsä tulisi muuttaa, ole kaikkien jakama. On myös esitetty, ettei lain muuttamiselle ole tarvetta, sillä oikeaa tulkintaongelmaa vastuullisesta tahosta ei ole.⁴⁰ Asiasta on vuosien varrella käyty kuitenkin sen verran keskustelua, että vastuullisen tahon tarkka raja-
aus voisi ehkäistä tulkinnanvaraisuuksia tai ainakin näistä käytäviä keskusteluja tulevaisuudessa.

3.3.3 Ajankohta ja ajallinen ulottuvuus

Maksukykytestin suoritusajankohdastakaan ei säädetä OYL:ssä yksiselitteisesti. Edellisessä alakappaleessa käsitellyn maksukykytestin suorittamisesta vastuussa olevan tahon kohdalla sääntelyn

³⁶ Toiviainen 2009, s.11

³⁷ OMLS 2009:13, s.60

³⁸ Id, s.66

³⁹ Id, s.71

⁴⁰ VN 2020:37, s.112

puutteesta riippumatta on käytännössä valikoitunut tietty toimintatapa vakioksi. Suoritusajankohdan osalta taas ei ole muodostunut samanlaista yhteisymmärrystä. Suoritusajankohdasta on olemassa kaksi näkemystä, toisen mukaan maksukyvyyn arviointi tulee suorittaa ainoastaan varojenjaosta päätettäessä, ja toisen mukaan arvio on suoritettava päätöshetken lisäksi vielä täytäntöönpanohetkellä.⁴¹

On selvää, että arvio maksukyvyistä tulee suorittaa vähintään mahdollisimman lähellä jakopäätöstä.⁴² Tämän arvion tulisi ylittää varojenjaon täytäntöönpanoon asti ainakin. Tästä hetkestä eteenpäin ei kuitenkaan ole selvää, kuinka pitkälle arvion tulee ylittää. Tarkoituksenmukaista lienee, että mikäli varat jaetaan välittömästi tai hyvin lyhyen ajan kuluessa varojenjaon päätöksestä, ei tarvetta uudelle arvioinnille tällöin ole. Mikäli aikaväli päätöksen ja täytäntöönpanon välillä on kuitenkin varteenotettava, voi uudelle arvioinnille olla tarve.

Maksukyvyyn arvioinnille päätöksentekohetken lisäksi täytäntöönpanohetkellä on katsottu asianmukainen tarve niin kirjallisuudessa kuin myös viranomaisen toimesta.⁴³ Kirjallisuudessa suurin osa kannanotoista on täytäntöönpanohetkellä vielä uuden arvion tekemisen puolella.⁴⁴ Tätä vastaan on kuitenkin esitetty myös näkemyksiä pelkän päätöksenteon yhteydessä tehdyn maksukykyarvion puolesta⁴⁵, joten täysimääräistä konsensusta asiasta ei ole. On tärkeää huomata, että molempia arviointiajankohtia kannattavat tahot ovat yksimielisiä siitä, että arvio tulee tehdä vähintään varojenjaosta päätettäessä. Tähän ei ole nähty tarvetta muutokselle. Erona on se, tuleeko arvio tehdä sen lisäksi vielä uudestaan täytäntöönpanohetkellä.

Täytäntöönpanohetkellä suoritettuun maksukykytestiin liittyen on esille nostettu erityisesti päätöksestä syntyvä osinkovelka osakkeenomistajille, ja vielä tarkemmin tähän liittyvä velkojen maksusaantijärjestys. Kiistanalaista on se, minkälaisen aseman osinkovelka saa suhteessa yhtiön muihin velkoihin. On katsottu, että osinkovelka ei voi muuttua normaalin velan maksuksi, jos maksaminen loukkaa yhtiön maksukykyä.⁴⁶ Mikäli yhtiön maksukyky on kuitenkin kunnossa, voitaisiin äskeisen näkemyksen mukaan osinkosaatava tällöin kirjata velaksi. Laajemminkin on katsottu, että osinkosaatava nimenomaan on samassa asemassa kuin yhtiön muutkin velat, jonka takia maksukyvyyn

⁴¹ VN 2020:37, s. 118

⁴² HE 109/2005, s.125

⁴³ OMLS 2009:13, s.61 ja Villa 2007, s.157-158

⁴⁴ VN 2020:37, s.119

⁴⁵ Kyläkallio ym 2008, s.1110 ja Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2020, s.1089

⁴⁶ Mähönen – Villa 2020, s.476

arviointi ei enää täytäntöönpanohetkellä ole tarpeellista.⁴⁷ On siis katsottu, että osinkovelka saa saman aseman muiden velkojen kanssa päätöksenteon yhteydessä, eikä päätöksen ja maksuhetken välisenä aikana tapahtunut maksukyvyyn heikentyminen voi täten enää vaikuttaa osingon maksamiseen.

Tarve arvioida maksukyky uudelleen vielä täytäntöönpanon yhteydessä voi olla kuitenkin perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiön maksukyky on heikentynyt varojenjaosta tehdyn päätöksen ja varojen maksamisen välisenä aikana olennaisesti. Tällaisessa tilanteessa varojenjako tulisi keskeyttää, sillä vaatimus maksukyvyyn säilymisestä ei enää täytyisi.⁴⁸ Tällainen tilanne on loppujen lopuksi kuitenkin harvinainen, eikä merkittävää maksukyvyyn heikkenemistä tapahdu yleensä yhtiön varojenjako päätöksen ja täytäntöönpanon välisenä aikana.

Maksukyvyyn arvioimisen ajankohta on selvästi kiistelty aihe, mutta arvioinnin ajallisista seikoista myös arvioinnin ajanjakson pituus on epäselväksi koettu osa arviointia. Maksukykyä arvioitaessa ei siis ole olemassa OYL:ään säädettyä ajanjakson pituutta, jonka puitteissa tulevaisuuden maksukykyä tulisi arvioida. Ajanjakson arviointi on hankalaa, sillä maksukykytestiä ei katsota olevan riittävästi, vaikka yhtiöstä tulisikin pian varojenjaon jälkeen maksukyvyttö. Arvioinnin kannalta merkittäviä tietoja ovat ne, jotka ovat saatavilla arviointihetkellä.⁴⁹ Se, mikä aika katsotaan olevan pian varojenjaon jälkeen, on epäselvää. Tämä osaltaan hankaloittaa ajallisen ulottuvuuden määrittelyä edelleen.

Ongelman taustalla on tässäkin maksukykytestin sanamuoto. Kuten on jo aiemmin todettu, OYL 13 luvun 2 §:ssä säädetään, että *Varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvyttö tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden*. Tämän ongelman kannalta erityisen tärkeä on kielto jakaa varoja, jos jaosta päätettäessä pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvyttö tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Alakappaleessa 3.3.1 käsiteltiin maksukyvyyn ja maksukyvyttömyyden määrittelyn ongelmaa, mutta myös näiden arvioinnin ajanjakso on merkittävä. Laista ei ilmene, miten pitkälle maksukykyä tulee arvioida tai miten pitkän aikavälin suoritteet, velat ja muut maksut ja vastuut tulee ottaa huomioon arvioinnissa.

⁴⁷ Savela 2009, s.10-11

⁴⁸ Ruohonen 2012, s. 209

⁴⁹ HE 109/2005, s.125

Sopiva aikaväli arvioinnille on hankala määrittää yhtiöiden eri tilanteiden vuoksi. Esimerkiksi yhtiöiden liiketoiminnat ja reaali- ja rahoitusprosessien syklit voivat vaihdella merkittävästi pituudeltaan.⁵⁰ Eräs mahdolliseksi katsottu arvioinnin ajanjakson pituus on ollut oikeusministeriön mukaan 12 kuukautta. Arvioinnin ajanjakson pituuden tarkentamisen mahdolliseksi eduksi on katsottu lain tulkinnan selkeyttäminen. Mahdollisia negatiivisia vaikutuksia voisi myös kuitenkin olla. Ajallinen rajoittaminen voisi tietyissä tapauksissa johtaa arvioinnista vastuullisia ja tiedonsaajia harhaan, kun arviointi on suoritettu määrätyn ajan päähän tulevaisuuteen, mutta tiedonsaajan kannalta tosiasiasa merkityksellisen arvioinnin tulisi kattaa tuota aikamäärää pidempi aika.⁵¹ Harhaanjohtamisen riskin vuoksi esitettyä säännöstä ei kuitenkaan ehdotettu liitettäväksi osaksi lakia. Asiaa on tarkasteltu myös valtioneuvoston toimesta, jonka mukaan vähintään 12 kuukauden ajallinen ulottuvuus voisi olla parannus verrattuna nykyiseen sääntelyyn, mutta koska ajallisen ulottuvuuden täsmentämistä ei voida tehdä tarkoituksenmukaisella tavalla, ei tätäkään ehdotusta loppujen lopuksi ehdotettu säädettäväksi osaksi lakia.⁵²

Kaksitoista kuukautta on suhteellisen pitkä aika pyrkiä ennustamaan tulevaisuutta jonkin asteisella tarkkuudella. Mitä pidemmälle arvio tehdään, sitä epävarmempi ja altis virheelle se tulee olemaan. Kirjallisuudessa on esitetty, että arviointijakson tulisi olla kuukausia vuosien sijaan.⁵³ Kuukausien päähän tehtävä arviointi voisi toki poikkeustilanteissa joustaa, ja tarvittaessa myös pidemmän aikavälin arviointia tulisi suorittaa oikean ja riittävän kuvan saamiseksi.

Esitetyt ajanjaksot eroavat toisistaan huomattavasti. Keskeistä ajanjaksossa on kuitenkin juuri ”pitäisi tietää” -sanamuoto, josta myös tulkintaongelmat kumpuavat. Hyvin ennalta-arvaamattomat ja epätodennäköiset tapahtumat eivät ole arvioinnin keskipisteessä. Vaikka hyvinkin pian varojenjaon jälkeen yhtiöstä tulee maksukyvytön täysin ennalta-arvaamattoman tilanteen tai seikan takia, ei maksukykytestiä ole rikottu. Täten tarkan ajallisen ulottuvuuden määrittely on hankalaa, ellei jopa mahdotonta yhtiöiden eri tilanteiden vuoksi. Tämänhetkisen sääntelyn voidaan sanoa olevan ei-optimaalinen, sillä tarvetta tarkemmalle sääntelylle on osoitettu kirjallisuudessa sekä viranomaisten toimesta jo pitkän aikaa. Ongelma on, että vaikka monet kritisoivat ajallisen ulottuvuuden määrittelyn puutetta, ymmärtävät samat kritisoijat, että tarkoituksenmukainen sääntely on käytännössä

⁵⁰ OMLS 2009:13, s.72

⁵¹ OMLS 2009:13, s.72

⁵² VN 2020:37, s.142

⁵³ Savela 2009, s.14

mahdotonta tällä hetkellä. Tarkan ajallisen ulottuvuuden säätäminen lakiin vaatisi oletettavasti paljon laajempia lainmuutoksia taustalleen, jotta tämä voisi toteutua.

3.3.4 Dokumentointi

Maksukyvyn arvioinnissa kattava ja tarkasti laadittu dokumentaatio käytetyistä menetelmistä, laskentatavoista ja taloudellisista mittareista helpottaisi arvion laadukkuuden ja paikkaansa pitävyyden vahvistamista. Samalla liian laaja dokumentaatiovelvollisuus voi olla kohtuuttoman iso hallinnollinen työtaakka useimmille vakaan maksukyvyn omaaville yhtiöille. Toinen idea dokumentoinnille on hallituksen antama vahvistus maksukyvystä ilman mainintaa tarkemmista laskentamenetelmistä. Tällä hetkellä maksukykytestille ei ole kuitenkaan minkäänlaista laissa säädettyä dokumentaatiovelvollisuutta. Maksukykyä arvioidessaan ei hallitus tällä hetkellä ole velvollinen dokumentoimaan arvioinnissaan käyttämiään aineistoja, tunnuslukuja, käytettyjä laskentaperiaatteita tai arvioinnin ajallista ulottuvuutta eikä myöskään ole velvollinen vahvistamaan kirjallisesti, että arvio maksukyvystä on ylipäänsä asianmukaisesti tehty.

Tältäkin osalta maksukykytesti on saanut osakseen kritiikkiä niin kirjallisuudessa kuin myös viranomaiselta oikeusministeriön muodossa⁵⁴, ja näen että myös tämä kritiikki maksukykytestiä kohtaan on täysin validia. Tarvetta dokumentointivelvollisuudelle on siis nähty, vaikkei tällaista OYL:ssä toistaiseksi olekaan. On myös huomioitavaa, että tarve tämänkaltaiselle lisäykselle on ollut olemassa jo pitkään, jo nykyisen OYL:n voimaan astumisen ajoilta.

Osakeyhtiöillä on muuten tarkkaan säädellyt dokumentaatiovelvollisuudet muun muassa tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyen. Maksukyvyn arviointi liittyy keskeisesti samaan aihepiiriin siltä osin, että jaettavissa olevat varat on ensin pitänyt vahvistaa tasetestin kautta, jonka johtamisessa tilinpäätösstandardit ovat osana, mutta tämän jälkeen suoritettava maksukyvyn arviointi ei enää edellytä mitään dokumentaatiota. Dokumentaatiovelvollisuuden puute ikään kuin katkaisee säännellyn dokumentaation ketjun.

Siitä, millaista dokumentoinnin tulisi olla, ei ole päästy konsensukseen. On ehdotettu muun muassa oikeusministeriön toimesta, että *Dokumentointi- ja säilytysvaatimus voisi koskea esimerkiksi niitä seikkoja, joiden perusteella maksukykyä on arvioitu ja arvioinnin ajankohtaa. Käytännössä*

⁵⁴ OMLS 2009:13, s.71-72 ja Mähönen ym. 2006, s.420

arviointia koskevat tiedot voitaisiin sisällyttää toimintakertomukseen voitonjakoehdotuksen yhteyteen, hallituksen kokouksen pöytäkirjaan tai erilliseen asiakirjaan.⁵⁵ Oikeuskirjallisuudessa on esitetty tämän lisäksi useita näkemyksiä siitä, minkälainen dokumentointivelvollisuuden tulisi olla, mihin dokumentointi tulisi liittää ja mitä ylipäänsä tulisi dokumentoida. Lähtökohtana voidaan esittää kirjallisuudessa esiintynyt kannanotto, jonka mukaan ylipäänsä maksukykytestissä tehty arviointi on dokumentoitava.⁵⁶ Esityksiä siitä, mitä on dokumentoitava ja mihin, on useita, mutta johdonmukaista lienee, että ainakin vahvistus suoritetusta maksukykyarviosta on kirjallisena dokumentoitu.

Dokumentoinnin sijainnista on ehdotettu sen sijoittamista niin julkisiin kuin yksityisiin asiakirjoihin, kuten edellä lainatussa oikeusministeriön ehdotuksessa ilmenee. Oikeusministeriön maksukykymuistion lisäksi kantaa on otettu sen puolesta, että dokumentoinnin voisi sijoittaa hallituksen pöytäkirjaan.⁵⁷ Hallituksen pöytäkirja ei ole julkinen asiakirja, mutta tarvittaessa olisi tänne sijoitettulla dokumentoinnilla mahdollista todistaa maksukykytestin suorittaminen. Tarvetta tällaiselle todistamiselle voisi olla esimerkiksi tilanteissa, joissa varojenjaon laillisuutta pyritään selvittämään. Täten dokumentointi on jo pelkästään hallituksen vastuun puolesta looginen asia suorittaa.

Dokumentoinnin sijoittamista julkiseen asiakirjaan on pidetty myös vaihtoehtona. Valtioneuvoston toimesta on esitetty, että OYL:n 13 luvun 2 §:ään lisätään toinen momentti, jossa säädetään: *Hallituksen on kirjallisesti vahvistettava, että sen yhtiökokoukselle tekemä varojenjakoesitys täyttää maksukykytestin edellytykset. Mikäli yhtiön maksukykyssä tapahtuu olennaisia muutoksia ennen varojenjakopäätöstä ja varojenjaon täytäntöönpanoa, varojenjaon edellytykset on vahvistettava uudelleen.*⁵⁸ Vahvistus tulisi esityksen mukaan liittää osaksi varojenjakoesitystä. Esityksen mukaan hallituksen ei tulisi vahvistuksessaan eritellä, miten maksukykyä on arvioitu vaan tarkoitus on antaa ainoastaan vahvistus siitä, että tämä on tehty. Tarkemmat arviointiperusteet hallitus voi sisällyttää pöytäkirjan liitteiksi, ja tämä onkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi.

Kirjallisuudessa on myös ehdotettu, että dokumentointi voitaisiin liittää osaksi voitonjakoehdotusta, jossa mainittaisiin maksukykyyn perusteet.⁵⁹ Varojenjaon yhteydessä annettaviin perusteisiin liittyen on kirjallisuudessa myös ehdotettu, että yhtiön johto esittäisi varojenjaon yhteydessä

⁵⁵ OMLS 2009:13, s.72

⁵⁶ Mähönen ym. 2006, s.420

⁵⁷ Koponen 2007

⁵⁸ VN selvitys 2020:37, s.157

⁵⁹ Ruohonen 2012, s.263

osakkeenomistajien tueksi maksukykyvarmenteen, josta ilmenisi onko maksukykyisyydesti tehty, miten se on tehty ja mihin informaatioon sen tekeminen on perustunut.⁶⁰

Ehdotukset dokumentaatiosta näyttävät keskittyvän muutaman eri asian pohdintaan. Keskeisiä kysymyksiä ovat mihin dokumentaatio tulisi sisällyttää ja mitä dokumentoinnin tulisi pitää sisällään. Samaa mieltä näytetään olevan kuitenkin siitä, että tarve dokumentaatiovelvollisuudelle on olemassa. Muut kysymykset riippuvat pitkälti vaatimusten kohtuullisuudesta. Osakeyhtiöt vaihtelevat kooltaan valtavasti, ja hyvin laaja dokumentaatiovelvollisuus vaikuttaisi eri yhtiöihin hyvin eri tavoin. Isoilla pörssiyrityksillä on laajaan dokumentaatioon käytössään aivan eri lailla resursseja kuin hyvin pienillä yhtiöillä. Tämän lisäksi maksukykytesti ja maksukykyyn arviointi on aina yhtiökohtaista, joten laajan ja tarkan dokumentaatiovelvollisuuden määrittely kaikille osakeyhtiöille on hankalaa. Suurimmassa osassa varojenjako tapauksia ei yhtiön maksukykyä ole myöskään epäilyttä eikä tarkalle arvioinnille ole tarvetta. Täten suurimmassa osassa tapauksia pelkkä vahvistus lienee olevan riittävä. Tällainen vahvistus auttaisi yhtiön johtoa välttämään tulevilta tulkintaongelmilta ja auttaisi johtoa suojaamaan asemansa mahdollisessa vahingonkorvausoikeudenkäynnissä.⁶¹ Toki tilanteissa, joissa yhtiön maksukykyssä on epäselvyyttä, on loogista dokumentoida myös maksukykyyn arviointiin käytetyt menetelmät.⁶²

Dokumentaation sijoituspaikasta sanottakoon, että kun kyseessä on varojenjako koskeva seikka, olisi varojenjakoesitys valtioneuvoston ehdotuksen mukaisesti looginen paikka tälle. Vaihtoehtoisesti dokumentointi voitaisiin sisällyttää hallituksen pöytäkirjaan, ja tarvittaessa tänne voitaisiin myös sisällyttää arvioinnissa käytetyt menetelmät. Tärkeintä dokumentaatiossa lienee ennen kaikkea sen maksukykytestin asemaa vahvistava vaikutus eikä sinänsä mikään sen tuoma uusi muodollinen vaatimus. Kirjallisesti annettava vahvistus suoritettua maksukykytestistä voisi edesauttaa johtoa laatimaan arvionsa maksukykyä mahdollisimman huolellisesti. Erityisesti tällä olisi vaikutusta tilanteissa, joissa yhtiön maksukyky on heikko.

⁶⁰ Jokinen 2008, s.253

⁶¹ VN selvitys 2020:37, s.157

⁶² Kaarenoja – Suontausta 2007, s. 255

4 Lopuksi

Osakeyhtiöiden varojenjaon edellytyksenä suoritettava maksukykytesti tuli osaksi nykyistä OYL:ää tarkoituksena edistää velkojien suojaa. Tähän pyrittiin ennen kaikkea takaamalla yhtiöiden toiminnan jatkuvuus ja toimintaedellytykset sekä ennaltaehkäisemällä osakkeenomistajien väärinkäytöksiä. Maksukykytestin tarkoitus on vahvistaa velkojien suojaa, ei asettaa yhtiöille uusia vaatimuksia.

Maksukykytesti perustuu yhtiön johdon laatimaan arvioon yhtiön tulevasta maksukykyvystä. Tasetestiin verrattuna maksukykytesti on vähemmän konkreettinen ja selvä tapa arvioida maksukykyä. Yhtiön johdon laatima arvio tehdään rajallisten tietojen pohjalta, ja joskus arvio tulevaisuudesta voi olla hyvin hankala tehdä luotettavasti esimerkiksi yhtiön taloudellisesti heikkoina ja epävarmoina aikoina.

Käytännön soveltamisen kannalta maksukykytesti on joustava ja voi täten toimia eri tavoin eri yhtiöissä. Yhtiöiden eriävien tilanteiden, toimintamallien, rahoitusrytmien ja muiden syiden vuoksi maksukykyyn arviointiin tarkoitettun universaalien laskentamallien tuottaminen on toistaiseksi ollut mahdotonta tarkoituksenmukaisella ja kaikkia yhtiöitä palvelevalla tavalla. Nykytilassa joustava sääntely antaa yhtiöiden johdoille mahdollisuuden sovittaa maksukykytesti yhtiön omaan tilanteeseen ja luonteeseen.

Samaan aikaan tämä testin osittain eduksi katsottu joustavuus aiheuttaa myös valitettavia ongelmia käytännön tulkinnassa. Joustavuus on pitkälti seurausta sääntelyn puutteesta koskien tiettyjä osia alueita maksukykyyn arvioinnissa. Tämä on aiheuttanut tulkinnanvaraisuuksia osittain seikoista, joissa tämän ei ole katsottu olevan kriittinen ongelma mutta myös seikoista, joissa tarvetta tarkemmalle sääntelylle olisi. Seikat, joiden on katsottu lähiaikoina esimerkiksi valtioneuvosto toimesta olevan tarpeeksi helposti ja tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa ovat maksukykyarvioinnin ajankohta ja dokumentointivelvollisuus.⁶³ Kirjallisuudessa on koettu muillekin ongelmille tarvetta muutokselle, mutta erityisesti edellä mainitussa valtioneuvoston selvityksessä näiden on katsottu olevan hankalia toteuttaa.

Maksukykyyn arvioinnissa ei ole määritelty mihin tämän arvion tulee perustua tilinpäätöksen lähtökohtaa ja tilikauden jälkeisiä olennaisia taloudellisen aseman muutoksia lukuun ottamatta. Toisin sanoen miten ja mitä kaavoja tai laskentamalleja tulee hyödyntää ja mihin relevanttiin ja olennaiseen tietoon arvio pitää rakentaa. Joustavuudesta seurannut yhtiökohtainen toteutus voidaan nähdä

⁶³ VN 2020:37, s.140

ongelmaksi, jos ulkopuolinen taho pyrkii vertaamaan kahden eri yhtiön varojenjaon perusteita maksukyvyyn kannalta. Yhtenäiselle mallille on nähty tarve, ja tulevaisuudessa tällainen digitaalinen ja automatisoitu malli voisikin osoittautua arviointia yhtenäistäväksi työkaluksi. Mallin tulisi kyetä tasapainottamaan tarpeeksi laajan kuvan antaminen ja liiallisen hallinnollisen työn vaatiminen yhtiöiltä, joiden maksukyvyyn arvioinnille ei ole suurta tarvetta.

Maksukykytestin suorittaja lienee koetuista ongelmista vähiten tulkinnanvarainen. Käytännössä arvon suorittaa aina yhtiön hallitus tai toimitusjohtaja, useimmiten hallitus. Vaikkei OYL:ssä olekaan tästä nimenomaista säännöstä, ei tästä ole merkittävää kiistelyä yhtiön johdon omatessa kattavimman kuvan yhtiön taloudellisesta tilasta ja tämän kehityksestä. Toki yhtiön johdon nimeäminen maksukykytestistä vastuussa olevaksi tahoksi lakiin ei olisi kovinkaan hankalaa.

Suoritusajankohta ja maksukyvyyn arvioinnin ajallinen ulottuvuus ovat myös sääntelyä vailla. Ajankohdasta on käyty ja käydään keskustelua varojenjaon päätöksentekohetken aikana tehdyn arvon riittävydestä ja tarpeesta suorittaa arvio uudelleen täytäntöönpanohetkellä. Kirjallisuudessa on enemmistön mielipiteeksi muodostunut käsitys täytäntöönpanon yhteydessä suoritettavan arvon tarpeellisuudesta. Lisäksi ajankohdan tarkemman sääntelyn on katsottu olevan mahdollista, mutta myös tarkoituksenmukaista valtioneuvoston raportissa.⁶⁴ Muutosta ei ole kuitenkaan tapahtunut toistaiseksi. Eriävä tilanne on arvon ajallisen ulottuvuuden kohdalla. Tätä koskien ollaan kirjallisuudessa ja viranomaisten osalta pitkälti samaa mieltä tarpeesta tarkemmalle sääntelylle, mutta samaa mieltä ollaan myös siitä, että kaikille yhtiöille sopivan ajallisen ulottuvuuden määrittäminen on käytännössä mahdotonta ainakin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Dokumentointivelvollisuuden osalta tarvetta tarkemmalle sääntelylle on katsottu olevan, ja tämän toteuttaminen on katsottu mahdolliseksi. Yhtiön johdon tulisi antaa osakkeenomistajille varojenjaokoehdotuksen yhteydessä maksukykyvarmenne, josta ilmenee, että maksukykytesti on suoritettu. Samalla johdon olisi johdonmukaista dokumentoida arvioinnissa käytetyt menetelmät esimerkiksi hallituksen pöytäkirjaan. Dokumentointivelvollisuus on toinen valtioneuvoston raportissa katsoituista ongelmakohdista, joiden asianmukainen sääntelyn tarkentaminen olisi mahdollista ja tulisi toteuttaa.⁶⁵

Yhteenvedona voidaan todeta, että maksukykytesti on toimiva ja tarkoituksenmukainen, mutta myös osaltaan ongelmallinen instrumentti. Sen merkitys velkojien suojaa vahvistavana lisäedellytyksenä

⁶⁴ Id, s.144-145 ja 156-157

⁶⁵ Id, s. 145-146 ja s.157-161

on merkittävä, mutta samalla maksukyvyistä tehtävän arvion laatiminen voi tulkinnanvaraisuutensa ja tilannekohtaisuutensa vuoksi olla yhtiön johdolle ajoittain ongelmallista. Tulevaisuudessa sääntely saattaa muuttua helpottamaan tiettyjä maksukykytestin tulkinnanvaraisuuksia ja käytännön soveltamista, mutta tämä jää nähtäväksi. Muutoksiksi ehdotetut seikat eivät toistaiseksi ole edenneet lakimuutoksiksi asti, vaikka konsensus muutostarpeesta ja siitä, että muutos olisi mahdollista toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla, on olemassa. Toisaalta liiallinen sääntely voisi viedä maksukykytestiltä sen joustavuuden, joka on mahdollistanut sen soveltuvan hyvinkin erilaisten yhtiöiden käyttöön. Vaikka maksukykytestin soveltaminen onkin ajoittain hankalaa, ja tarvetta muutoksille on nähty, edustaa testi modernia ja velkojien suojaan panostavaa sääntelyä, joka on olennainen osa suomalaista osakeyhtiöoikeutta.

Lähteet

Kirjallisuus

Airaksinen, Manne: onnistuiko vuoden 2006 osakeyhtiömuutos? Defensor Legis 4/2013 s. 443–460.

Immonen, Raimo: Osakeyhtiön pääoman hallinta. Alma 2013.

Immonen, Raimo – Nuolimaa, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Alma 2017.

Jokinen, Juha: Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvollisuus ja osakeyhtiölain maksukykyisyydestin taloudelliset osatekijät. Defensor Legis 2/2008 s. 239–254.

Kaarenoja, Ahti – Suontausta, Seppo: Maksukyvyttömyys ja osakeyhtiön varojenjako. Defensor Legis 2/2007 s. 239–256.

Koski, Pauli – Sillanpää, Matti: Yhtiöoikeus. WSOYpro 2000.

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiö. Edita 2008.

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiö II. Edita 2020.

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki käytännössä. Talentum 2006.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö II pääomarakenne ja rahoitus. Alma 2020.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiöoikeus käytännössä. SanomaPro 2013.

Malmivaara – Blomqvist: Osakeyhtiön varojenjako ja verotus. Alma 2016.

Ruohonen, Janne: Osakeyhtiön voitonjaon maksukykytesti ja vastuu maksukyvyyn säilymisestä. Väitöskirja 2012, julkaistu Edilexissä 2013.

Ruohonen, Janne – Vahtera, Veikko: Osakeyhtiön maksukyvyyn arviointi varojenjaon yhteydessä korostuu taantuman aikana – käytännön tulkintaongelmat lisääntyneet. Edilex 2015.

Savela, Ari: Osakeyhtiörikos ja -rikkomus. Defensor Legis 1/2009 s. 3-30.

Sjögrén, Helena – Syrjä, Pasi – Villa, Seppo: Osakeyhtiölain maksukykyisyyden käsitteen tilastollinen tarkastelu. Defensor Legis 3/2008 s. 448–459.

Toiviainen, Heikki: Osakeyhtiölain varojenjakoäännösten tarkistaminen – kustannusten säästämistä oikeus-
suoja heikentämällä ja selkeään vastuusäännösten selkiyttämistä säilyttämällä epäselvä substanssi. Edilex
2009.

Villa, Seppo: Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. Alma 2023.

Villa, Seppo: Maksukykyisyys- ja tasetesti osakeyhtiölain ja Uuden Seelannin yhtiölain mukaan. 2007, jul-
kaistu Edilexissä 2009.

Internet-lähteet

Koponen, Sirpa: Muutokset osakeyhtiön varojen jakamisessa. Tilisanomat 2007. <https://tilisanomat.fi/yleiset/muutokset-osakeyhtion-varojen-jakamisessa>

Virallislähteet

HE 109/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölaiksi.

OM-muistio 2009:13. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:13. Konsernitilinpäätöksen
laatimisvelvollisuus sekä maksukyky- ja tasetesti osakeyhtiön varojenjaossa.

Vahtera, Veikko – Ruohonen, Janne – Kärki, Anssi – Salminen, Lassi – Saukkola,
Laura: Selvitys osakeyhtiön velkojiensuojan selventämisestä ja suojamenettelyiden helpottamisesta.
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:37.

Valtioneuvoston kanslia, 24.8.2020.

OM-muistio 2016:20. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2016:20. Osakeyhtiölain muutostarve. Arviomuistio.